

Ý KIẾN NHẬN XÉT VÀ THÁI ĐỘ CỦA CÁN BỘ NGHIÊN CỨU ĐỐI VỚI THU NHẬP CỦA HỌ

Nguyễn Thị Hoa
Viện Tâm lý học.

Các chế độ chính sách về lương và thu nhập từ công việc chuyên môn luôn là vấn đề quan tâm hàng đầu của người lao động ở nước ta hiện nay. Cán bộ nghiên cứu khoa học (CBNCKH) cũng không ngoài tình trạng như vậy. Bởi vì, chỉ có lương và thu nhập từ công việc chuyên môn mới là nguồn tài chính ổn định, đảm bảo cho đời sống lâu dài của họ và gia đình họ. Chính vì vậy, Đảng và Nhà nước luôn chú ý đến các chính sách lương và thu nhập của người lao động. Trong thời gian gần đây, Nhà nước đã thường xuyên có những nỗ lực cố gắng trong việc cải tiến chính sách tiền lương cho người lao động. Tuy nhiên, trong hoàn cảnh kinh tế - xã hội của nước ta hiện nay, theo nhận định chung, mức lương của cán bộ viên chức nhà nước tương đối thấp, không đủ đảm bảo cho đời sống gia đình của họ, hơn nữa, còn có những điểm bất cập trong cách sắp xếp các mức lương. Điều đó ảnh hưởng rất lớn đến sự chuyên tâm, say mê, gắn bó với công việc cũng như tính tích cực của người lao động.

Nhiều công trình nghiên cứu đã tập trung vào vấn đề này với mong muốn phát hiện những bất cập cụ thể trong chế độ lương, tìm hiểu ý kiến và tâm tư, nguyện vọng của người lao động để có những kiến nghị xác đáng, kịp thời cho việc điều chỉnh chính sách tiền lương.

Cũng với mục đích trên, chúng tôi tiến hành tìm hiểu ý kiến nhận xét và thái độ của CBNCKH thuộc hai viện nghiên cứu lớn của nước ta (Viện Khoa học xã hội Việt Nam và Viện Khoa học và Công nghệ Việt Nam) đối với thu nhập của họ hiện nay.

Phương pháp nghiên cứu: nghiên cứu tài liệu, điều tra bằng bảng hỏi.

Khách thể: 331 CBNCKH. Trong đó, tính theo đơn vị công tác: Viện KH & CN: 157 người, Viện KHXH Việt Nam: 159 người; theo giới: nam - 176, nữ - 155; theo trình độ chuyên môn: cử nhân - 129 người, thạc sỹ: 84 người, tiến sỹ: 112 người; theo tuổi: 30 tuổi trở xuống: 90 người, 30 - 40 tuổi:

78 người, 41 - 50 tuổi: 74 người, trên 50 tuổi: 85 người và theo thời gian công tác: 5 năm trở xuống: 85 người, từ 6 - 20 năm: 91 người, trên 20 năm: 101 người.

Kết quả nghiên cứu

Trong bảng hỏi, chúng tôi đã sử dụng nhiều bảng câu hỏi khác nhau để tìm hiểu thu nhập của CBNCKH: câu hỏi đóng, câu hỏi mở có liên quan đến thu nhập và câu hỏi mở hoàn toàn, không liên quan đến thu nhập. Kết quả thu được như sau:

Với câu hỏi: "Anh/chị có suy nghĩ gì về mức thu nhập của CBNCKH của nước nước ta hiện nay?" các ý kiến được đưa ra như sau:

- Lương thấp hoặc quá thấp: chiếm 95,0% số người được hỏi.
- Chấp nhận được vì nó phù hợp với chuyên môn, công sức và thời gian đầu tư: 7,1%.
- Có những điểm bất cập về sự sắp xếp mức lương và thù lao công việc: 4,3%.
- Một số ý kiến khác (chưa quan tâm đúng mức đến khen thưởng, thu nhập từ nguồn làm thêm bên ngoài không ổn định...): 3,1%.

Những người có nhận xét mức lương và thu nhập thấp đưa ra nhiều cách lý giải khác nhau. Chẳng hạn: "Thấp so với các ngành khác", "Thấp không đủ sống", "Thấp không đủ nuôi sống gia đình", "Thấp, không phát huy được sáng tạo, năng lực cá nhân", "Thấp, không xứng đáng với tâm vóc, nhiệm vụ", "Thấp, khó khăn cho những người mới ra trường"...

Số người chấp nhận mức lương và thu nhập hiện nay chiếm tỷ lệ không đáng kể. Mặc dầu vậy, sự chấp nhận ở đây không mang tính chất tích cực, mà ngược lại, có tính chất tiêu cực, theo kiểu "tiền nào, của ấy". Họ hài lòng, họ chấp nhận vì: "Có thời gian để làm việc bên ngoài cơ quan", "Hợp lý với những người năng lực có hạn và không say mê nghề nghiệp"...

Một số người cho rằng, còn những điều bất cập trong chính sách lương và thu nhập cũng nêu lên các ý kiến rất cụ thể: "Bớt lương ngắn, ít có điều kiện để phá gạch", "Có sự chênh lệch lớn về mức thu nhập giữa chủ nhiệm đề tài và những người khác", "Chính sách lương không khuyến khích được tính tích cực và say mê công việc của CBNCKH"...

Nhìn chung, hầu hết những người trả lời không hài lòng với mức thu nhập hiện nay hoặc vì lý do lương thấp, hoặc vì trong chính sách lương vẫn còn

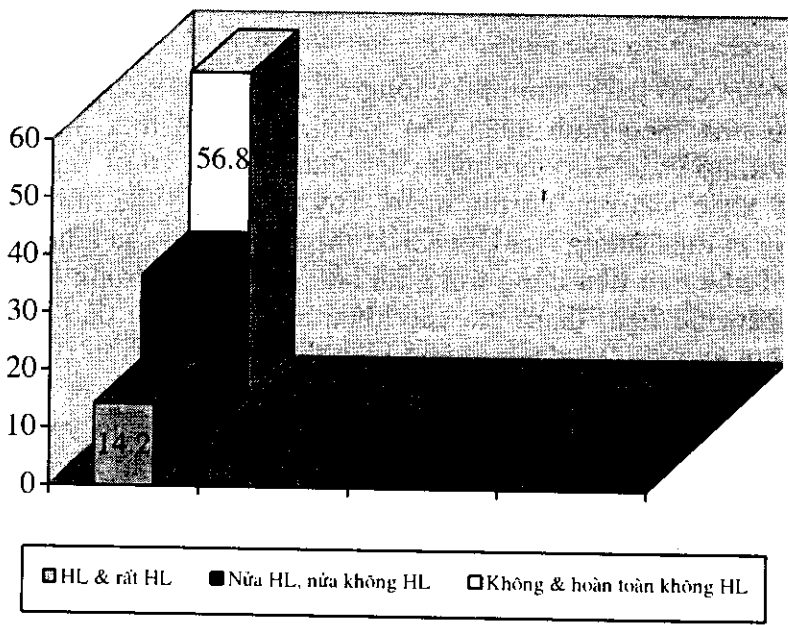
có những điểm bất cập, chưa hợp lý. Một số rất nhỏ thể hiện sự hài lòng, sự chấp nhận, nhưng mang tính chất miễn cưỡng, tiêu cực.

Qua câu hỏi đóng, trực tiếp về thái độ của CBNCKH về thu nhập ở cơ quan: "Anh/chị có hài lòng với thu nhập của mình ở cơ quan không?" kết quả như sau:

- Rất hài lòng: 4 người (1,2%).
- Hài lòng: 43 người (13,0%).
- Nửa hài lòng, nửa không: 96 người (29,0%).
- Không hài lòng: 131 người (39,6%).
- Rất không hài lòng: 57 người (17,2%).

Như vậy, số người hoàn toàn hài lòng với mức thu nhập của mình chiếm một tỷ lệ rất nhỏ, dường như không đáng kể. Những người hài lòng cũng chiếm tỷ lệ tương đối thấp. Trong khi đó, số người không hài lòng và rất không hài lòng chiếm hơn một nửa. Gần 1/3 số còn lại có thái độ lưỡng cực: có những điểm hài lòng, có điểm không, có khi hài lòng, có khi không (biểu đồ 1).

Biểu đồ 1: Mức độ hài lòng của CBNCKH với thu nhập ở cơ quan

Kết quả thu được ở câu hỏi này hoàn toàn phù hợp với kết quả của câu hỏi trước, bởi vì hầu hết các ý kiến cho rằng thu nhập thấp và còn những điểm bất cập trong việc sắp xếp chế độ lương thì làm sao có thể hài lòng với thu nhập được.

Để hiểu thêm thực trạng thu nhập của CNNCKH, chúng tôi cùng tiếp tục xem xét kết quả thu được qua câu hỏi: "*Ngoài lương, gia đình anh/chị còn có những khoản thu nhập nào?*"

Tỷ lệ phương án trả lời như sau:

STT	Nguồn thu nhập	Số (lượt) ý kiến	Tỷ lệ % theo p/á trả lời	Số người trả lời
1	Viết báo/tạp chí.	67	11,8	21,8
2	Làm đề tài, dự án của cơ quan.	183	32,2	58,5
3	Làm đề tài, dự án ngoài cơ quan.	91	16,0	29,1
4	Tham gia giảng dạy.	81	14,3	25,9
5	Làm thêm các việc khác ngoài chuyên môn.	70	12,3	22,4
6	Các nguồn khác (lãi suất tiết kiệm, người thân giúp đỡ...).	76	13,4	24,3
Tổng số		568	100	181

Kết quả cho thấy, hầu như không có ai chỉ thu nhập bằng lương. Ngoài lương, nếu tính theo bình quân đầu người, gần như mỗi người có thêm hai nguồn thu nhập khác. Hay nói một cách thực tế hơn, có những người phải làm nhiều việc khác nhau để có thu nhập. Tuy nhiên, có thể nói đó là điều bình thường, bởi vì mức lương của CBNCKH theo quy định của Nhà nước tương đối thấp so với nhu cầu tiêu dùng trong xã hội. Điều quan trọng hơn là CBNCKH đọc sách báo, tài liệu, tham gia các khoá đào tạo và tự đào tạo để nâng cao trình độ chuyên môn, sử dụng những kiến thức chuyên môn của mình vào việc nghiên cứu đề tài, phổ biến kiến thức thông qua các bài viết (báo, tạp chí) và tham gia đào tạo đại học và trên đại học. Đó vừa là nhiệm vụ chuyên môn và cũng là nguồn bổ sung thu nhập rất hợp lý cho họ. Vấn đề ở đây là: có gần 30% cán bộ làm thêm các đề tài ngoài cơ quan, đặc biệt, có 22,4% phải làm các công việc khác không liên quan đến chuyên môn để có thêm thu nhập và

24,3% số người cần nguồn thu nhập từ một số nguồn khác (lãi suất tiết kiệm, sự giúp đỡ của người thân...)

Kết quả tương tự thu được qua câu hỏi hoàn toàn mở sau đây không bất ngờ nhưng tương đối thú vị với chúng tôi:

"Xin hãy hoàn thành các câu sau đây:

+ Điều tôi thích nhất trong nghề của mình là...

+ Điều tôi không thích nhất trong nghề của mình là..."

Ở câu hỏi này, chúng tôi không hề nhắc đến lương và thu nhập. Trong những phương án trả lời về thứ nhất của câu hỏi - điều thích nhất, không ai đề cập đến lương và thu nhập. Qua đó có thể thấy rằng, mức lương và thu nhập theo nghề nghiệp của mình hoàn toàn không phải là yếu tố hấp dẫn những người làm công tác khoa học. Nhưng trong các phương án trả lời về thứ hai - điều không thích nhất, gần 50% số người quay trở lại vấn đề thu nhập, nói rõ hơn, có gần 50% số người đưa ra phương án trả lời điều họ không thích nhất là: *thu nhập thấp*. Các phương án khác có số người lựa chọn ít hơn rất nhiều.

- Tính chất công việc (đơn điệu, khô khan, trầm...): 10,2%.
- Công việc không thoải mái, dễ chịu: 11,5%.
- Công việc không có hiệu quả, không được sử dụng: 20,1%.
- Điều kiện, môi trường làm việc chưa tốt: 9,8%.

Theo kinh nghiệm thực tế, khi con người quan tâm nhiều đến một điều gì đó, nếu được người khác hỏi han, nhắc đến, người ta sẵn sàng chia sẻ, còn khi không được người khác quan tâm, hỏi han, người ta sẽ tìm mọi cơ hội có thể để nói đến điều mà mình quan tâm. Liên hệ với điều đó, có thể nói rằng, vấn đề thu nhập là vấn đề quan tâm của các nhà NCKH. Quả vậy, điều quan trọng nhất trong cuộc sống hiện nay của người lao động là đảm bảo đời sống ổn định cho bản thân và gia đình. Do đó, khi người ta đã cố gắng làm nhiều công việc khác nhau, nhưng thu nhập vẫn thấp, không đủ đảm bảo cho đời sống bản thân và gia đình thì họ không thể không quan tâm, lo lắng về điều đó.

Tóm lại kết quả nghiên cứu của chúng tôi cho thấy, phần lớn CBNCKH tham gia nhiều hoạt động chuyên môn khác nhau để có thêm thu nhập bổ sung vào lương. Tuy nhiên họ vẫn cảm thấy không hài lòng với mức thu nhập ở cơ quan. Không ít người phải làm những công việc không liên quan đến chuyên môn để có thêm thu nhập. Với mức thu nhập thấp, không đảm bảo cho cuộc sống của bản thân và gia đình nên thu nhập là vấn đề bức xúc, vấn đề quan tâm hàng đầu của đa số CBNCKH.